

Egyetemtörténet

100 éve: „Tanárok ellenezték az egyetemnek Szegedre helyezését”

2020. augusztus 31.

„Nem járja már ez a vég nélküli bolondítás. Szeged valóban elkövetett mindent... És kaptunk egy üres ígéretet... Egy év múlva...” – nyilatkozta 1920. augusztus közepén a szegedi polgármester. A helyi és az országos politikusok terveinek ellentmondtak a kolozsvári és pozsonyi professzorok: elérték, hogy a két száműzött egyetem együtt és a fővárosban kezdheti meg az 1920-21. tanévet – derül ki a Szegedi Friss Újság és a Szegedi Napló 100 évvel ezelőtti híreiből.

A „jólértesült fővárosi sajtóra” hivatkozva a **Szegedi Napló** már **1920. augusztus 6-án** reggel **harsogta: „Nem lesz Szegeden egyetem.** A 8 Órai Újság írja: A kolozsvári és pozsonyi egyetemek elhelyezésének ügyében ma döntött a kultuszminiszter. A döntés az, hogy **a két egyetem egyelőre nem költözik Szegedre, hanem egy évig még Budapesten marad.** A minisztert elhatározásában az vezette, hogy **az idő előrehaladottsága folytán nem lehet már a szükséges épületeket Szegeden úgy adoptálni, hogy a jövő tanévre birtokba vehetők lennének.** A két egyetem budapesti elhelyezésének ügyében ma vannak a nagy ankétszerű megbeszélések a kultuszminisztériumban.”

Egy napon két ellentétes infó

A Napló déli kiadása a címlapon az Újdonságok rovatfej alatt **„A kolozsvári egyetem Szegedre helyezése”** címmel hozta a Magyar Távirati Iroda jelentését. „Közöltük a 8 Órai Újság hírét. (...) Most az M. T. I. ezeket jelenti: **Haller István vallás- és közoktatásügyminiszter legutóbbi szegedi látogatása alkalmával megtekintette azokat az épületeket, amelyeket a kolozsvári egyetem elhelyezésére kiszemeltek és úgy találta, hogy bizonyos kiegészítésekkel a célnak meg fognak felelni. A város hatósága késznek nyilatkozott a kiegészítések megtételére,** A tegnapi nap folyamán a közoktatásügyi minisztériumban értekezlet volt, amelyen a kolozsvári és pozsonyi egyetem rektoraival és dékánjaival Haller miniszter tudatta szegedi útjának eredményét s megkérdezte, hogy a jövő tanévet megkezdhetőnek tartják-e Szegeden? **Mindkét egyetem képviselői egyértelműen azon a véleményen voltak, hogy az áttelepülés és kooperáció nem történhetik meg** és azt kérték, hogy

a kolozsvári egyetemet Szegedre, a pozsonyit pedig Pécsre helyezték, a szükséges intézkedéseket haladéktalanul tegyék meg, hogy a tanévben mindkét egyetem megkezdhesse működését Budapesten. A miniszter az előterjesztést tudomásul vette és a legközelebbi időben véglegesen határozni fog.”

A politikusi ígéretésnek adott teret **a Szegedi Friss Újság** augusztus 6-i számában: „tudósítójának kérésére” **Teleki Pál gróf miniszterelnök**, „Szeged első kerületének képviselője” **kinyilatkoztatta: „...Ami a hontalanná vált kolozsvári egyetem Szegedre való áthelyezését illeti**, e tekintetben örömmel állapítom meg, hogy **e terv megvalósulásának útjából immár elhárultak az akadályok** és Szeged mint a Délvidék kultúrájának régi és fontos gócpontja hozzájut az öt méltán megillető főiskolához. Tudomásom szerint *Haller István* vallás és közoktatásügyi miniszter legutóbbi szegedi tartózkodása alatt meggyőződést szerzett arról, hogy város rendelkezik mindazon épületekkel és az egyetemi felszerelések elhelyezésére szükséges helyiségekkel, melyeket a kormány sajnos a mai nehéz pénzügyi helyzetében nem tudna rendelkezésre bocsátani. A város vezetősége a hazafias szegedi közönség támogatásával mindenestre értékelni tudja azon áldozatok fontosságát, melyeket

hoznia kell, hogy az ország ezen nagyjelentőségű kultúrintézménye a hazai művelődés és a város további fejlődése szempontjából fenntartható és fejleszthető legyen.

Az igazságtalan béke elvehetett tőlünk területeket, elszakíthatott hozzánk tartozó és velünk érző milliokat, de kultúránkat, európai nivón álló kultúrintézményeinket, nagyhírű főiskoláinkat nem törölhette el, kultúrfölényünk és így a jövőndő szegedi egyetem is messze ható világossággal hirdeti majd, hogy itt Európa keletén a nyugati kultúra védőbástyája kapott mély sebet az igazságtalan ítélet által.

A magam részéről ugyanis mint Szeged város nemzetgyűlési képviselője, a legnagyobb öröömnek adok kifejezést afölött, hogy a város régi vágya teljesülőben van és Szeged régi és becses kultúrája további erős tényezőjévé válik az egész magyar közművelődésnek és a magyar tudás egyik hathatós és értékes tényezője lesz.”

A „Torony alatt”, azaz a szegedi Városházán is információra vadásztak az újságírók – derült ki a Szegedi Friss Újságnak és a Szegedi Naplónak a Somogyi-könyvtárban őrzött példányait lapozgatva. A Szeged néven 1920 augusztusában „újjászülető” Délmagyarország digitalizált lapszámait a számítógép képernyőjén böngészhetjük, az SZTE Klebelsberg Könyvtár Contenta repozitórium rendszerébe lépve – köszönhetően az egyetemi bibliotéka és a Somogyi-könyvtár összefogásának. 100 éve mindhárom helyi lap felszínén tartotta az egyetem ügyét.

Lakásínség a városban

A „megtelt” táblát ki lehetett volna akasztani a 100 évvel ezelőtti Szeged határában. 1920 augusztusában **a Trianonban meghúzott új országhatár túloldaláról naponta keltek át a két szegedi tiszai hídon magyar menekültek**. Például az augusztus 5-i Szegedi Friss Újság szerint Szőreg felől három vagonban érkeztek „menekült családok”, kiutasításuk oka: magyarságuk... De azt is megpendítették, hogy a városban élő mintegy 700 „külföldi honos” többsége nevelőnő.

„Szegeden a legégetőbb szociális problémánk most is a lakáshiány. 94 család vár sürgős elhelyezésre” – írta meg a Szegedi Friss Újság augusztus 13-i számában.

„A lakáshivatal vezetője, *Hegedűs Antal*” elmondta a tudósítónak, hogy „A miniszteri rendelet értelmében **mindenekelőtt a hajléktalanokat és a vagonlakókat kell elhelyeznünk** a megüresült, vagy a rekvirált lakásokban. Pedig a helyi közönség is eleget kilíncsel a lakások iránt...”

Naponta 25-30 ügy került terítékre, de a lakáshivatal vezetője minden kérést azzal hátrított el, hogy: „**Csak az egyetem elhelyezése után** mondhatom meg, hogy **a téli hónapokra miként helyezzük el a menekült családokat**. Ha a felsőipariskolát ez évben még nem igényli az egyetem, akkor a vagonlakókat itt, Szegeden elhelyezhetjük minden nagyobb nehézség nélkül. Mindenesetre kívánatos, hogy az ezután érkező vidéki menekülteket a vidéki városokban osszák szét.”

„**7500 menekült van Szegeden. Több mint 200 vagonban laknak. – Beszélgetés dr. Menyhárt egyetemi tanárral**” címmel közölt cikket a Szeged című napilap 1920. augusztus 18-án (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/3396/1/dm_1920_003.pdf). A kolozsvári egyetemi tanárt „a népjóléti minisztérium a szegedi menekültügyi hivatal ellenőrzésére, munkájának irányítására küldött városunkba.” – írta a napilap saját tudósítója. Megtudta: Szegeden a „lakáshivatalhoz naponta 8-10 családot jelentenek be, melyek közül csak 2-3 családot képesek nagynehezen lakáshoz juttatni. A hivatalban naponta százával állanak az emberek és ezerféle bajukat panaszolják, melyek a lehetőséghez képest orvosoltatnak.” Az újság azt is közzé tette, hogy **a városban** „1281 közalkalmazott, 186 tanügyi alkalmazott, 374 iparos, 100 kereskedő, 144 hivatásos katona, 138 földműves és 272 egyéb foglalkozású, összesen **2429 menekült családfő van, a családtagok száma pedig 5010 lélek.**”

„... vég nélküli bolondítás”

A Budapesti Hírlap vezércikkben foglalkozott az egyetemek elhelyezésének kérdésével. A Szegedi Napló augusztus 7-i számában összefoglalta, hogy a fővárosi lap „egy régi híve **azt az eszmét vetette fel, hogy ne helyezték az egyetemeket egyelőre sehová. A nagy Magyarország el volt sokáig egy egyetemmel, a kis Magyarország el lehet egyelőre kettővel.** A tudós egyetemi tanárok számára pedig a kormány találjon hozzájuk méltó elfoglaltságot. (...) A Budapesti Hírlap szimpatizál az ötlettel, hogy a több egyetem nemcsak a hallgatókért van, hanem azért, hogy tudósainknak existenciát biztosítson.”

Az ellentmondásos értesülésekre példa, hogy a Szegedi Napló augusztus 8-án azt hírelte, hogy „**Megnyílik a szegedi egyetem jogi fakultása.** A 8 Órai Újság értesülése szerint az egyetemi ankéton elhangzott vélemények alapján a miniszter úgy döntött, hogy a kolozsvári és pozsonyi egyetem jogi fakultása lemegy Szegedre, az orvosi fakultás azonban Budapesten nyer megfelelő elhelyezést. Ha Pécs felszabadul, akkor a pozsonyi jogi és többi fakultás Pécsre, a kolozsvári fakultások Szegedre költöznek.”

„**Az egyetem kérdése**” címmel augusztus 10-én a címlapján tudatta a szegediekkel a Friss Újság: „A jelenleg **Budapesten működő, székhelyeikről elüldözött kolozsvári és pozsonyi egyetemek ügyében a vallás és közoktatásügyi miniszter a két egyetem tanárainak meghallgatása után és kívánságukra úgy döntött, hogy a szóban forgó két egyetem az 1920-21. tanévben még Budapesten marad és együtt működik. Már a tanév alatt is azonban minden intézkedésnek meg kell történnie arra nézve, hogy az 1921-22. tanév kezdetétől mindegyik abban a városban kezdje meg működését, amelyben mindaddig marad, ameddig tulajdonképpen székhelyére vissza nem térhet. A kolozsvári egyetem erre az időre Szegedre megy, a pozsonyi egyetem pedig Pécsre, esetleg a kolozsvárral együtt megy Szegedre.**”

Az MTI is jelentette a hírt, amelyet e napon továbbadott olvasóinak a Szegedi Napló.

Az egyetemi tanárok álláspontjáról **a szegedi polgármester véleményét** az augusztus 15-i vasárnapon a Szegedi Friss Újság a 2. oldalán, a hírek közé szúrva közölte.

„... **Egy év múlva.** A polgármester Budapesten jártában érdeklődött a szegedi egyetem sorsa iránt is. Most is, mint annyiszor szeretettel beszéltek és azt mondták:

- *Majd... majd.*
- Hát mikor?
- *Egy év múlva.*
- Miért egy év múlva?

Megint a régi nótát fújják.

– Mert, hogy az orvosi fakultást nem lehet elhelyezni.

– Hát egy év múlva lehet? Addig csodák történhetnek.

Nem járja már ez a vég nélküli bolondítás. Szeged valóban elkövetett mindent, mulasztás vádja nem terhelheti, **még ezekben a nehéz időkben is odaigértük az összes épületeket és szükséges hét milliót... És kaptunk egy üres ígéretet** a mi sok vendégszeretetünkért és nagy magyar áldozatunkért. Azt mondják, hogy:

Egy év múlva...”

„... az egyetem csak az orvosi fakultással együtt jön Szegedre”

A polgármestertől gyűjtött információk alapján a Szeged 1920. augusztus 15-én (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/3394/1/dm_1920_001.pdf) azt írta: „Legfontosabbnak tartjuk megemlíteni a kolozsvári egyetem Szegedre való helyezésének kérdését. **A helyzet minden eddigi találgatásokkal szemben ma az, hogy az egyetem csak az orvosi fakultással együtt jön Szegedre. Ehhez pedig nagyobb-szabású építkezések válnának szükségessé**, amit egyelőre el kell halasztani, úgy, hogy ezt a tanévet még feltétlenül Budapesten, illetve Budán tölti a kolozsvári egyetem.

Tudomásunk szerint már a legközelebbi napokban egy egyetemi tanár fog Szegedre érkezni, hogy az itteni helyzetet tanulmányozza. Erre a kérdésre vonatkozólag **megjegyezte dr. Somogyi polgármester, hogy mi nem akarjuk erőszakos úton a kolozsvári egyetemet Szegedre helyeztetni. A város 7 millió korona erejéig készséggel áll rendelkezésre és mindent megtesz, hogy a kormányt kedvező intézkedések megtételére készítse.** Mi a magunk részéről azt reméljük, hogy az egyetem jövő évre ilyenkor ismét Kolozsváron lesz.”

„Tanárok ellenezték az egyetemnek Szegedre helyezését” –

egyértelműsítette a történeteket a Szegedi Napló 1920. augusztus 22-i címlapján, majd beszámolt a kultuszminiszter leiratáról.

„**Az egyetem ügye**” című cikk a Szegedi Friss Újság augusztus 22-i, vasárnapi címlapján a kultuszminiszter „leirat” formájú magyarázkodását részletezte.

„(...)Határozott szándékom, hogy a száműzött kolozsvári Ferenc-József m. kir. tudományegyetemet mindaddig, míg székhelyére nem térhet vissza, Szegeden helyezzem el, teljes méltánylásával Szeged város kulturális jelentőségének és az egyetem elhelyezése körül nyilvánított áldozatkészségének.

A közelmúltban a helyszínen szerzett személyes tapasztalatom alapján elhatároztam, hogy az együttműködő két egyetemet már az 1920-21. tanév kezdetével Szegeden helyezem el. **Az érdekelt tanárokkal tartott értekezleten** azonban határozottan

kijelentették, hogy a kezdődő tanév elején, sem annak későbbi időpontján nem kezdhetik meg a tanítást, mert ott működésüknek elengedhetetlen tárgyi biztosítékait ebben a tanévben semmiképpen biztosítani nem lehet.

Ehhez képest **bele kellett egyeznem, hogy a két száműzött tudományegyetem az 1920-21.**

tanévben kooperálva még Budapesten működjék, azonban azzal a kikötéssel, hogy ez alatt a tanév alatt a kolozsvári, esetleg mindkét egyetemnek Szegeden való elhelyezése és működése az 1921-22.

tanév kezdetére – a megkezdéshez szükséges tárgyi feltételek elintézése után – minden körülmények között biztosíttassanak, Haller kultuszminiszter. – A miniszter ezen leiratát Szeged sz. kir. város közönségéhez címezte és a polgármesternek küldte meg.”

A Szeged e napon a 2. oldalon azzal a címmel találta az információt, hogy: **„Szeged nem kap egyetemet. A kultuszminiszter leirata a városhoz.”** A szerkesztőség a cikk végére biggyesztette véleményét: „Bármennyire is sajnáljuk a kedvezőtlen miniszteri határozatot, mégis be kell látnunk annak cáfolhatatlan tárgyilagosságát, a már többször ismertetett és e leiratból is nyilvánvaló okok alapján.”

Egyetemi témák a Szegedi Naplóban

Bizonyossá vált 1920 augusztusára, hogy nem azon az őszön nyílik meg az első szegedi egyetemi tanév. Ennek ellenére **a Szegedi Napló folyamatosan teret adott egyetemi és a kutatómunkához kötődő témáknak.**

Trianon egyik következményeként írt arról a Napló 100 éve, hogy a **„Medikusokból pincérek, orvosokból ügynökök lesznek”**. Idézte a Gyógyszerészeti Értesítő azon cikkét, amely „hosszan foglalkozik **Csonkamagyarország orvostanhallgatóinak szomorú sorsával.** A orvosok nagy része nem iratkozhatott be a most folyó szemeszterre, nemcsak vallási, de anyagi viszonyainak rendezetlensége miatt sem. Ezek a félbemaradt orvosok most pincérnek, kereskedősegédnek, sőt suszterinasnak is elmennek, hogy megélhessenek és **nagyobb tőkét gyűjtsenek maguknak, amellyel külföldi egyetemekre jussanak.** Az orvosok nagy része szintén nyomorgott. Ezek ma főképpen ügynökösködnek, utazók lesznek, esetleg kémikusok. És mert ezeken a pályákon többlet keresnek, nem is gondolnak arra, hogy régi szakmájukhoz visszatérjenek.”

„Mi kell a főiskolai beiratkozáshoz?” A kérdésre részletesen válaszolt a Szegedi Napló augusztus 14-én. Innen tudhatjuk, hogy **„Az 1920-21-es tanévre írásban kell folyamodni a fölvétel engedélyezéséért.** A folyamodványhoz a következő eredeti okiratok csatolandók: 1. születési anyakönyvi kivonat, 2. középiskolai érettségi bizonyítvány; 3. hatósági bizonyítvány a folyamodó előéletéről, különösen az úgynevezett proletárdiktatúra alatt tanúsított magatartásáról. Ezt a bizonyítványt a városokban a rendőrség, a községekben az előjáróság adja ki. 4. Hatósági bizonyítvány a szülők foglalkozásáról és vagyoni helyzetéről, valamint arról is, mióta laknak jelenlegi lakóhelyükön, azelőtt hol laktak és mivel foglalkoztak. 5. Az, aki katona volt, igazolni tartozik, mennyi időt töltött katonai szolgálatban, milyen alakulatnál és milyen minőségben. Volt-e a harctéren és mennyi ideig és volt-e a tűzvonalban vagy más beosztásban. Ajánlatos, hogy az újonnan beiratkozók ezen kívül még eddigi magatartásukról azon középiskola igazgatójának bizonyítványát is csatolják, amelyekben érettségi vizsgát tettek. A beiratkozást a megadott engedély alapján személyesen kell elvégezni.

A beiratkozások szeptember 16-án kezdődnek és október 2-ig tartanak. A beiratkozás engedélyezésére irányuló folyamodványok augusztus 15. és szeptember 15. közötti időben küldendő be az illetékes karhoz, a műegyetemen a tanácshoz.”

„Mezőgazdasági intézet Szegeden.” Ez a Szegedi Napló augusztus 20-i számának pozitív híre. „Szegednek mezőgazdaságilag fontos földrajzi helyzete távolról sincs annyira kihasználva, mint ahogy azt megérdemelné. Nem akarunk most a belterjes gazdálkodás, vagy a tanyai vasút hiánya miatt keseregni, bár soha annyira nem lehetett érezni ezt a hiányt, mint éppen most – hagyjuk más időkre azt a kérdést is, hogy miért nem használjuk ki a vízi erőket. Lagymatagabban nem kezeltek ügyeket, amelyek révén jussal viselhette volna Szeged, akár a nemzeti főváros, akár az alföld metropolisa büszke nevet. (...)”

A „Szeged” néven ismét jelentkező, a korábbi és későbbi Délmagyarország szerkesztőségében készülő helyi lap „értesülése szerint a kormány Szegeden nagyszabású mezőgazdasági telepet, illetve intézetet létesít, ahol az Alföld aklimatikus, valamint geológiai viszonyainak kimerése mellett a legjobban kamatozó termelési módszert tanulhatják meg és mutathatják be a gazdáknak.

A kísérleti telepet a puszkaporostornyai dűlőben rendezik be, ahol 23 hold területet bérelnek a várostól erre a célra. A telepen paprika, takarmány-növények gabonaneműek, gyógynövények nemesítésével fognak foglalkozni. A telephez tartozó laboratóriumokat, a mezőgazdasági intézetet magát majdan az újszegedi kenderakadémia épületébe szánmdékozik az állam elhelyezni.”

„Botbüntetés és numerus clausus” – olvasható a Szegedi Napló augusztus 23-i címlapján. A 2. oldalon a **„Trópusi vidékekre hívják a magyar orvosokat”** című cikke az „agyelszívás” ma is aktuális témáját részletezte: „Jáva szigetére például hívtak orvosokat 48 000 korona havi fizetéssel és 120 000 korona előzetes beruházási költséggel. hasonló nagy fizetéssel akartak kivinni orvosokat Batáviába is.”

SZTEinfo – Összeállította: Újszászi Ilona

Illusztrációk: Somogyi-könyvtár, SZTE Klebelsberg Könyvtár

Az egyetemi centenáriumról korábban írtuk:

A „szegedi egyetem kártyavára megint összedűl”het? (/egyetemtortenet/szegedi-egyetem)

100 éves terv: Pozsony és Kolozsvár egyeteme is Szegeden? (/egyetemtortenet/100-eves-terv-pozsony)

100 éve: A szegedi egyetem ügye Trianon árnyékában (/egyetemtortenet/100-eve-szegedi-egyetem)

100 éve: Kolozsvárott megszűnik a magyar egyetem, amelyet Szeged befogadni készül (/egyetemtortenet/100-eve-kolozsvarott)

Évfordulók: Címlapon a szegedi egyetem ügye (/egyetemtortenet/evfordulok-cimlapon)

Az Egyetem neve:

Szegedi Tudományegyetem

Rövidített megnevezése: SZTE

Székhelye: Szeged, Dugonics tér 13.

Postacíme: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

Központi telefonszáma: (62) 544-000

Az egyetem megnevezése külföldi kapcsolataiban:

latinul:

Universitas Scientiarum Szegediensis